

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2014

Niina Hjerp

PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON VÄLINEN YHTEISTYÖ SALON KAUPUNGISSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

Kevät 2014 | 45 + 2

Heli Virjonen

Niina Hjerp

PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON VÄLINEN YHTEISTYÖ SALON KAUPUNGISSA

Tutkimus selvittää päivähoidon ja lastensuojelun avohuollon välisen yhteistyön tilaa Salon kaupungissa. Se tuo esiin yhteistyön nykymuotoja, vahvuuksia ja haasteita sekä haastateltavien esittämiä kehittämisideoita.

Tutkimus on kvalitatiivinen. Aineisto kerättiin kolmella ryhmämuotoisella teemahaastattelulla. Tutkimusta varten haastateltiin kaksi kolmen hengen ryhmää päivähoidon puolelta sekä yksi kolmen hengen ryhmän lastensuojelun avohuollosta. Haastatteluiden pohjana toimi teemahaastattelurunko. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teemoitteluja ja tyypittelyä.

Tutkimuksen tulokset toivat esille, että päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöhön luodut käytännöt ja prosessikaaviot ovat molempien osapuolien mielestä hyvät. Kuitenkin käytännön tasolla yhteistyössä oli puutteita ja suurta vaihtelua. Haasteina yhteistyölle koettiin muun muassa tiedonkulku, työntekijöiden vaihtuvuus sekä toimijatasen yhteistyön puuttuminen. Lastensuojelun puolelta haasteena, erityisesti yhteistyön kehittämistyöhön, nostettiin esiin myös suurten asiakasmäärien tuoma kiire.

Tulosten perusteella voi todeta, että mahdollisimman toimiva yhteistyö edellyttää hyvien yhteistyökäytäntöjen lisäksi säännöllisiä toimijatasen yhteistyöneuvotteluja, jotta käytäntöjä voidaan selkeyttää, yhteistyön toimivuutta arvioida ja huomattuihin kehittämiskohteisiin puuttua. Säännölliset toimijatasen yhteistyöneuvottelut voisivat tehdä yhteistyöstä luontevampaa, avoimempaa ja ne mahdollistaisivat myös ajatusten vaihdon. Erityisesti tiedonkulun kehittämisessä toimijatasen yhteistyöllä voisi olla suuri merkitys. Tällä hetkellä pelkkä asiakastason yhteistyö ei jätä tilaa näiden asioiden esiin tuomiselle.

ASIASANAT:

Moniammatillinen yhteistyö, päivähoito, lastensuojelu, avohuollon tukitoimet.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of social services | Child- youth- and family work

Spring 2014 | 45 + 2

Heli Virjonen

Niina Hjerp

THE COOPERATION BETWEEN CHILD CARE PROVIDERS AND CHILD PROTECTION'S OPEN CARE SERVICES IN THE CITY OF SALO

The purpose of this study was to examine the state of cooperation between Child Care Providers and the Child Protection's Open Care Services in the city of Salo. I introduce the actual state, strengths and challenges of the cooperation. I also represent some of the developing ideas of the interviewees.

The study is qualitative. The data for this study was gathered by carrying out three group formed theme interviews. Two of the interviews were carried out in two different kindergartens and one in the unit of Child Protection's social workers. The material from the interviews was analyzed by using classifying.

The results show that the working practices created for the cooperation between Child Care Providers and Child Protection were good according to both parties. However, there were deficiencies and great variation on the level of everyday cooperation. The challenges for the cooperation were, among other things, problems in passing information, changes especially within Child Protection's employees and the lack of cooperation in the general level between Child Care Providers and Child Protection. The massive amounts of clients per social worker and the hurry as result from that made the cooperation and the developing of the cooperating challenging.

The results indicate that regular contacts and at least annual meetings are essential for productive cooperation. Generally, the cooperation between Child Care Providers and Child Protection helps to clarify the common working practices, gives a chance to evaluate the cooperation and it also gives a great forum to improve it. Regular contacts and annual meetings could make the cooperation more natural and transparent. They would also give an opportunity to exchange thoughts between Child Care Providers and Child Protection. At the moment the cooperation only on the level of client work doesn't leave room for this kind of developing.

KEYWORDS:

Multi-professional cooperation, child care provider, child protection, open care service.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 PÄIVÄHOITO LAPSEN TUKENA	8
2.1 Päivähoidon määrittely	8
2.2 Varhainen puuttuminen	9
2.3 Päivähoito lastensuojelun tukitoimena	10
2.4 Huolen arviointi lastensuojelullisesta näkökulmasta	11
3 LASTENSUOJELU LAPSEN TUKENA	13
3.1 Lastensuojelulaki	13
3.2 Lastensuojeluilmoitus	13
3.3 Lastensuojelun avohuolto	14
4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA	16
4.1 Moniammatillinen yhteistyö perheen tukena	16
4.2 Yhteistyön haasteet ja kehittäminen	17
4.3 Moniammatillinen yhteistyö Salon kaupungissa	18
5 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTUS	20
5.1 Salon kaupunki tutkimuksen näkökulmasta	20
5.2 Tutkimuksen tavoite ja toteutustapa	21
5.3 Tutkimusmenetelmä	22
5.4 Aineistonhankinta	22
5.5 Aineiston analyysi	24
6 TULOKSET	26
6.1 Työntekijöiden kokemukset yhteistyöstä	26
6.2 Yhteistyötä edistävät tekijät	30
6.3 Yhteistyön haasteet	31
6.4 Yhteistyön kehittämisideat	35
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	38
7.1 Tulosten yhteenveto	38

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	40
7.3 Tutkimuksen hyödynnettävyys	42

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko päivähoiton henkilöstölle

Liite 2. Teemahaastattelurunko lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöille

1 JOHDANTO

Salossa lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve on kasvanut viime vuosina huomattavasti. Kasvavan lastensuojelutarpeen nähdään johtuvan riittämättömistä peruspalveluista ja varhaisen tuen palveluiden puutteesta. Lastensuojelun henkilöstömääriin on tehty lisäystä vuoden 2012 aikana, mutta niistä huolimatta ei lastensuojelutarpeen selvityksiä ole pystytty tekemään täysin lakisääteisessä kolmen kuukauden määräajassa. Avo- ja sijaishuollossa yhdellä sosiaalityöntekijällä on keskimäärin 50 asiakasta. Suuresta asiakasmäärästä johtuen on suunnitelmallisen ja pitkäjänteisen sosiaalityön toteuttaminen erittäin haastavaa. Lastensuojelun asiakkaana oli Salossa vuonna 2011 910 lasta tai nuorta. Avohuollon asiakkaana näistä oli 739. (Salon kaupunki 2012, 9 – 10.)

Vuonna 2012 hoidettiin koko maassa 229 000 lasta kunnallisen päivähoidon piirissä tai Kelan yksityisen hoidon tuella. Yksityisen hoidon tuen osuus tästä oli 8 prosenttia eli 17 900 lasta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013.) Suuri osa lapsista on siis kunnallisen päivähoidon piirissä ja viettävät suuren osan valvellaoloajastaan päivähoitohenkilökunnan parissa. Päivähoidolla on lähes päivittäin kontakti lapseen ja perheeseen ja näin he ovat avainasemassa varhaisen puuttumisen näkökulmasta. Sekä myös avohuollon tukitoimena järjestettävän päivähoidon kohdalla heidän havaintonsa tuottavat tärkeää tietoa lapsen tilanteesta.

Tässä tutkimuksessa selvitän sekä lastensuojelun avohuollon että päivähoidon piirissä olevien perheiden osalta lastensuojelun avohuollon viranomaisien ja päivähoidon henkilöstön välistä yhteistyötä Salon kaupungissa. Yhteistyö alkaa suunnitelmallisena silloin kun päivähoito tarjotaan perheelle avohuollon tukitoimena.

Tutkimus avaa päivähoidon ja lastensuojelun avohuollon yhteistyön nykytilaa, vahvuuksia ja haasteita. Lisäksi esittelen myös haastateltavien esiintuomia kehittämisisideoita. Tutkimuksen tarkoituksena on myös avata näkökulmia yhteistyön kehittämiseksi. Tutkimuksen aineisto on kerätty ryhmämuotoisten teema-

haastatteluiden avulla, johon osallistui päivähoidon henkilöstöä ja lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöitä.

Aiheen valintaan vaikutti oma kiinnostukseni sekä päivähoitoon että lastensuojeluun. Lisäksi omat harjoittelut päivähoidon ja lastensuojelun alueilla ovat tuoneet esiin eri toimijoiden yhteistyön tärkeyden, joka myös herätti kiinnostuksen aihetta kohtaan. Lisäksi Salon kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (2012) mainitaan moniammatillinen yhteistyö yhtenä kehittämisen kohteena, joten ajankohtaisuus on mielestäni perusteltua siltäkin osin.

Raportin teoriaperustassa avaan tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä. Seuraavaksi esittelen tutkimuksen toteutusta ja tuloksia. Raportin loppuosa koostuu johtopäätöksistä ja pohdinnasta.

2 PÄIVÄHOITO LAPSEN TUKENA

2.1 Päivähoidon määrittely

Päiväkotitoiminnan perustan muodostaa Laki ja asetus lasten päivähoidosta (36/1973). Tämä laki säätelee muun muassa päivähoidon järjestämistä, toimintamuotoja, tavoitteita, päivähoitoympäristöä sekä erityistä tukea tarvitsevan lapsen kuntoutussuunnitelman tekoa. Laki velvoittaa kunnan järjestämään päivähoitoa siinä laajuudessaan ja sellaisin toimintamuodoin, että se vastaa kunnassa esiintyvään tarpeeseen. Asetus lasten päivähoidosta määrittää normeja liittyen päivähoitopaikan hakemiseen, päivähoidon osa- ja kokopäiväisyyteen, hoito- ja kasvatustehtävissä toimivien henkilöiden suhdemääristä suhteessa muihin henkilökuntaan ja lapsimäärään sekä perhepäiväkodissa hoidettavien lasten määrään ja päivähoitopaikan tarkastamiseen. (Häkkä ym. 2006, 30 – 31.)

Päivähoitolakia on uudistettu osittain sen olemassaolo aikana, esimerkiksi vuonna 1983 liitettiin lakiin päivähoidon kasvatustavoitteet, jotka ohjaavat päivähoidon kasvattajia muun muassa tukemaan vanhempia tai huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Subjektiivinen päivähoito-oikeus tuli voimaan joulukuussa 1995. Tämä tarkoitti sitä, että perheillä on oikeus saada lapselleen hoitopaikka laissa määriteltujen aikarajojen puitteissa. (Häkkä ym. 2006, 31.)

Jyrki Kataisen hallitus on jättänyt eduskunnalle esityksen uudesta varhaiskasvatusta laista. Esityksen mukaan varhaiskasvatus siirrettäisi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen. Tällöin varhaiskasvatuksen sekä päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus tapahtuisivat opetus- ja kulttuuriministeriössä. Samalla kuitenkin varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveys huollon yhteistyötä pyritään tiivistämään. Tavoitteena on tarjota laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus koko ikäluokalle. (HE 159/2012.)

Päivähoidon tarkoitus on tukea lasten vanhempia näiden kasvatustehtävässä ja edistää yhteistyössä kodin kanssa lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehi-

tystä. Päivähoito tarjoaa lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, suotuisan kasvuympäristön ja järjestää kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa. Päivähoidon tehtävä on myös lapsen yksilölliset lähtökohdat huomioiden edistää tämän fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä antaa omalta osaltaan esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisessa kasvatuksessa kunnioitetaan lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta. (Laki lasten päivähoidosta 1973, 2 a §.)

2.2 Varhainen puuttuminen

Arviolta noin kuusi prosenttia päivähoidossa olevista lapsista on sellaisia, joilla on erityisen tuen tarvetta ja asiantuntijalausunto. Näiden lisäksi arvellaan, että päivähoidossa olevista lapsista 35 prosentilla on erityisen tuen tarve, mutta heiltä puuttuu asiantuntijalausunto. Näiden lasten nähdään olevan niin sanottuja riskilapsia, joiden ongelmiin tulisi päivähoidossa puuttua mahdollisimman varhain. Varhaisella puuttumisella on kaksi tehtävää. Sen avulla pyritään ennaltaehkäisemään ongelmien syntyä ja toisaalta toteuttamaan korjaavaa toimintaa. Päivähoito toteuttaa näistä molempia. (Huhtanen, 2004, 43 – 45.)

Päivähoito tarjoaa lapselle hoidon, kasvatuksen ja opetuksen sekä takaa näin vanhempien työssäkäyntimahdollisuuden. Tämä nähdään päivähoidon ennaltaehkäisevänä toimintana. Korjaavaa toimintaa on muun muassa päivähoidon olosuhteiden muuttaminen lapsen tarpeiden mukaan, erityislastentarhanopettajan ohjaus tai eri asiantuntijatahojen toteuttama kuntoutus. Korjaavaa toimintaa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmätasolla ja sen kesto vaihtelee tarpeen mukaan. (Huhtanen, 2004, 44 – 45.)

Päivähoidossa tukitoimet aloitetaan heti kun tuen tarve on vanhempien kanssa yhdessä havaittu. Tarvittaessa hankitaan lapsen tuen kannalta tarkoituksenmukainen asiantuntijalausunto, mutta tukitoimien aloittamista ei tarvitse viivästyttää sitä odoteltaessa. Määrittely lapsen tuen tarpeesta ja kuvaus tuen järjestämisestä liitetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Nopealla reagoinnilla lap-

sen tuen tarpeeseen pyritään estämään lapsen tuen tarpeen kasautuminen ja pitkittyminen. (Stakes 2005, 35.)

Lapsen tuen tarpeisiin pyritään vastaamaan kaikilla osa-alueilla niin fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän kuin sosiaalisen kehityksenkin alueilla. Lapsen tuen tarve voi syntyä myös mikäli hänen kasvuolonsa vaarantuvat tai eivät turvaa hänen terveyttään tai kehitystään. Ongelmat ovat usein monialaisia ja edellyttävät eri ammattikuntien yhteistyötä, jotta pystytään määrittelemään, mikä on ongelmien syy ja mikä seuraus. (Huhtanen 2004, 19.)

2.3 Päivähoito lastensuojelun tukitoimena

Päivähoitoa käytetään usein lastensuojelun avohuollon tukitoimena perheille. Tällä taataan lapselle ruokaa, turvallisia ihmissuhteita ja virikkeellinen kasvuympäristö osaksi päivää. Vanhemmille lapsen päivähoito tarjoaa keskustelukumppanin ja apua arkipäivän asioihin. Näitä mahdollisuuksia ei vaan aina huomata hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla vaan usein päivähoito on tietämätön lapsen tilanteesta tai perheen pulmista. Tavoitteiden suunnittelu, niiden toteutumisen seuraaminen ja toimintojen vaikuttavuus pitäisi ehdottomasti toteutua niin, että päivähoitohenkilökuntakin tietää mitä heiltä odotetaan. Hyvin toteutettuna lastensuojelun työntekijä saa päivähoidon työntekijästä ammatillisen työparin. Tätä verkostoa voidaan täydentää perheen tarpeista tai toiveista muilla yhteistyötahoilla. (Junttila 2004, 15.)

Perheen tukeminen on yksi keskeinen tehtävä ja toimintamuoto varhaiskasvatuksessa. Perheiden tunteminen myös auttaa tukea tarvitsevien perheiden tunnistamista. Viime vuosina päivähoidossa on yhä enemmän pohdittu sitä, mikä on heidän rooli perheiden tukemisessa. Perheiden ongelmat ovat usein monimuotoisia, toistuvia ja pitkäkestoisia. Näissä tilanteissa päivähoidon henkilöstö kokee usein riittämättömyyttä. (Heinämäki 2004, 49 – 50.)

Lisäksi päivähoidon henkilöstö kokee, ettei heillä ole riittävästi perhetyön osaamista. Perhetyö edellyttää aikaa, pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta, jota päivähoitohenkilökunnan lapsiryhmiin sitoutuvan työn ohella ei ole mahdollista

tarjota. Perhetyö kattaa useita erilaisia osa-alueita ja on kyseenalaista miten paljon näistä voidaan mielekkäästi liittää päivähoidon tehtäviin. Päivähoidon ollessa yksi osa perheen tukimuotoja tulisi sen rooli ja tehtävät määritellä selkeästi moniammatillisessa yhteistyössä. (Heinämäki 2004, 49 – 50.)

Pelkkä lastensuojelun asiakkuus ei tee päivähoidosta avohuollon tukitoimea. Mikäli päivähoito järjestetään avohuollon tukitoimena, huomioidaan lastensuojelun asiakassuunnitelmaan kirjatut tarpeet myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja sen toteuttamisessa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi: hoitomuoto ja hoitoaika tai erityisen avun ja tuen järjestelyt lapselle tai vanhemmille tarjottava tuki lapsen kasvatuksessa. Päivähoito on perheelle avohuollon tukitoimena maksutonta. (Sosiaaliportti 2013.)

Lastensuojelun tukitoimenpiteenä päivähoitopaikka on myönnetty noin yhdelle prosentille päivähoidossa olevista lapsista. Kun päivähoito toteutetaan lastensuojelun tukitoimena, liittyy siihen suunnitelmallinen yhteistyö lastensuojelun kanssa. Lapsi voidaan ohjata päivähoitoon myös silloin kun ollaan yleisesti huolissaan perheen voimavaroista. Tämä ohjaus voi tulla eri tahoilta perheen asiakkuuksien perusteella eikä sitä aina tehdä selkeästi lapsen tuen tarpeen perusteella, vaan esimerkiksi sitä voidaan suositella vanhemmille lapsen kaveriseurauksen, vanhemman levon tarpeen tai muun sellaisen perusteella. Tällöin päivähoidolle ei tule tietoa perheen tuen tarpeesta ennalta, vaan mahdollisesti vasta ajan myötä. Tällainen menettely voi viivästyttää päivähoidossa perheen tuen tarpeen huomaamista. Päivähoito kokeekin erittäin tärkeänä sen, että lasta päivähoitoon ohjaava taho ilmaisisi, mitä päivähoidon odotetaan tuottavan lapselle ja tämän perheelle. Tärkeänä pidetään myös seuranta ja ohjausta, kun päivähoito on osana perheen tukitoimia. (Heinämäki 2004, 51 – 52.)

2.4 Huolen arviointi lastensuojelullisesta näkökulmasta

Päivähoidon puolella lastensuojeluun liittyvät kysymykset koetaan hankaliksi. Oikean arvion tekeminen vanhempien tilanteesta koetaan vaikeaksi päivähoidon puolella ja usein esimerkiksi päihteiden käyttäjät ovat taitavia salaamaan

todellisen tilanteensa. Lyhyen tapaamisen aikana on vaikea tehdä totuudenmukaista arviota. Ongelmalliseksi tilanteen tekee myös vanhempien valmius keskustella perheen tilanteesta. Usein totuus perheen todellisuudesta paljastuu vasta sosiaalitoimen kotikäyntien yhteydessä. (Huhtanen 2004, 70.)

Kaikilla perheillä on huolia, mutta leimautumisen ja väärinymmärryksen pelko voi estää niiden esille tuomisen. Perheen on helpompi avautua huolenaiheistaan työntekijälle, johon on muodostunut luottamuksellinen suhde. Myös työntekijän on helpompi lähteä keskustelemaan huolta herättävästä aiheesta enemmän kun asiakas on itse ottanut aiheen esille. (Vilén ym. 2010, 41.)

Kun huoli herää lapsesta, se virittää työntekijät tarkempaan lapsikohtaiseen havainnointiin. Havainnoimalla saadaan arvokasta tietoa lapsen nykytilanteesta ja pidemmällä jatkumolla lapsen tilanteen kehityksestä. Havainnoimalla kerätty tieto lapsen arkipäivästä on arvokasta kokonaiskuvaa hahmoteltaessa. Päivähoidossa huoli ilmaistaan usein päivähoidon asiantuntijoille, esimerkiksi kiertävälle erityislastentarhanopettajalle. Tämä puolestaan taas ottaa yhteyttä muihin asiantuntijoihin. Ulkopuolista moniammatillista asiantuntemusta tarvitaan erityisen tuen tarpeen määrittämisessä ja suurta huolta herättävissä tilanteissa. Näissä tilanteissa tukea antavat esimerkiksi neuvola, sosiaalitoimi, puheterapeutti, päivähoidon ohjaaja, perhetukikeskukset ja niin edelleen. Oleellista on ottaa lapsen tuen tarpeen tunnistaminen, tehdyt havainnot ja herännyt huoli puheeksi myös lapsen vanhempien kanssa. (Huhtanen 2004, 70.)

3 LASTENSUOJELU LAPSEN TUKENA

3.1 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain mukaan (683/1983) lapsella on oikeus turvalliseen kasvuym-
päristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suoje-
luun. Lastensuojelulain on tarkoitus turvata nämä jokaiselle lapselle. Lastensuo-
jelun laajan palvelujärjestelmän tehtävä on edistää ja tukea lapsen kehitystä ja
kasvua. Sen antama tuki ja palvelut tulee toteuttaa lasta ja perhettä parhaiten
hyödyttävien tavoin. (Huhtanen 2004, 19 – 21.)

Lasten suojelua ja lastensuojelua koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu useaan
kertaan. Merkittävien uudistuksista on vuonna 2007 säädetty lastensuojelulaki ja
sen voimaan tulo 1.1.2008. Tällöin kumottiin myös vuoden 1983 lastensuojelu-
laki. Vuoden 2007 lastensuojelulain uudistuksessa oli pääasiassa kysymys
säännösten selkiyttämisestä, ajanmukaistamisesta sekä täydentämisestä.
(Mahkonen 2008, 26, 28.)

Uuden lastensuojelulain on tarkoitus turvata lapsen edun ja oikeuksien huomi-
oon ottaminen lastensuojelussa. Lisäksi sen tarkoitus on turvata lapsen ja hä-
nen perheensä tarvitsemat tukitoimet ja palvelut. Lailla pyritään myös edistä-
mään viranomaisten yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja
lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toteuttamisessa. (Mahkonen 2008, 42.)
Lastensuojelulakiin kirjattu muutos (12.2.2010/88) määrittelee, että kaikilla las-
ten ja perheiden kanssa työskentelevillä on vastuu ongelmien mahdollisimman
varhaisesta tunnistamisesta ja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä tarpeen
vaatiessa.

3.2 Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, mutta lasten, nuorten ja per-
heiden kanssa työskentelevillä ja luottamustehtävissä toimivilla on velvollisuus

tehdä lastensuojeluilmoitus, mikäli työssään saadut tiedot herättävät huolen lapsen hyvinvoinnista. Epävarmoissa tilanteissa voi tarvittaessa kysyä kunnan sosiaaliviranomaiselta arviota yleisellä tasolla paljastamatta lapsen henkilöllisyyttä. Kynnys lastensuojeluilmoituksen tekemiseen ei saisi olla liian korkea. (Sosiaaliportti 2013.)

Päivähoidon tulisi tehdä lastensuojeluilmoitus kun lapsen hoitoa ja kasvatusta vakavasti laiminlyödään, lapseen kohdistuu fyysistä tai psyykkistä pahoinpityä, lapseen käytetään fyysistä väkivaltaa, vanhemmilla on päihteiden ongelmakäyttöä, lapsen fyysisiä tarpeita ei täytetä, vanhemmilla on vakavia mielenterveysongelmia tai kun lapsi oireilee huolestuttavasti. (Huhtanen 2004, 69.)

Työntekijää arveluttaa usein onko hänen huolensa riittävä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen ja onko hän arvioinut tilanteen oikein. Tästä syystä on hyvä muistaa, että sosiaaliviranomainen tekee lopullisen arvion lapsen edusta ja ilmoittaja kantaa vastuun ainoastaan ilmoituksestaan. Toisin sanoen, aiheettomaksi osoittautuva ilmoitus ei aiheuta ongelmia ja toisaalta pienetkin huolestukset saattavat olla arvokasta tietoa kokonaistilanteen arvioinnissa sillä hetkellä tai myöhemmin. (Mönkkönen 2007, 75 – 76.)

Sosiaalityöntekijän on käsiteltävä lastensuojeluilmoitus viimeistään seitsemäntenä päivänä sen vastaanottamisesta ja päätettävä johtaako se lastensuojelutarpeen selvittämiseen eli tarkempaan arvioon lastensuojelutarpeesta. Kiireellisessä tapauksessa lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle, jossa arvioidaan tarkemmin lapsen tilannetta. Mikäli arvioinnissa todetaan tuen tarpeita, tarjotaan niitä perheelle lastensuojelun tai jonkun muun tahon järjestämänä. (Vilén ym. 2010, 31.)

3.3 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöllä ja tarvittavilla palveluilla on tarkoitus ennalta ehkäistä ongelmia ja niiden kasautumista. Lisäksi sen tulee tarjota tarvittavaa apua, tukea, hoitoa ja kontrollia perheiden selviytymisen sekä lasten ja nuorten terveyden, kasvun ja kehityksen turvaamiseksi. (Bardy ym. 2001, 90.)

Lastensuojelulain mukaan avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä välittömästi jos kasvuolosuhteet vaarantavat lapsen terveyden tai kehityksen tai jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveytensä tai kehityksensä. Avohuollon tukitoimilla pyritään edistämään ja tukemaan lapsen myönteistä kehitystä sekä tukemaan huoltajia ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä tehtävässään. Mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen kannalta tarkoituksenmukaisia, mahdollisia tai riittäviä, on lapsi huostaan otettava. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Kunta on velvollinen järjestämään riittävän taloudellisen tuen ja korjaamaan asumisoloihin liittyvät puutteet, mikäli lastensuojelun tarve johtuu oleelliselta osin näistä (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Kunnan on järjestettävä avohuollon tukitoimina mm. kotipalvelua ja päivähoitoa. Lisäksi on tarvittaessa järjestettävä tukea lapsen ja perheen ongelmien selvittämiseen, tukihenkilö tai -perhe, hoito- ja terapiapalveluja, perhetyötä, perhekuntoutusta laitoksessa, vertaisryhmätoimintaa, loma- ja virkistystoimintaa sekä muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia. Avohuollon tukitoimin on myös tuettava lasta taloudellisesti tai muuten koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa sekä läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä. Oleellisinta on kuitenkin järjestää tukitoimia, jotka vastaavat lapsen tarpeita yksilökohtainen tilanne huomioiden. (Sosiaaliportti 2013.)

4 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA

4.1 Moniammatillinen yhteistyö perheen tukena

Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillista yhteistyötä voidaan kuvata asiakaslähtöisenä työtapana, jonka avulla pyritään luomaan kokonaiskuva asiakkaan elämästä ja hänen hoito- ja hoivapolustaan. Moniammatillisessa yhteistyössä eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot kootaan yhteen asiakkaan hyväksi, rakennetaan yhteinen tavoite ja luodaan yhteinen käsitys asiakkaan tilanteesta, tarvittavista toimenpiteistä tai ongelman ratkaisusta. Asiakas ja hänen läheisensä ovat tarvittaessa mukana moniammatillisen työryhmän tapaamisissa. (Isoherranen ym. 2008, 34.) Karila ja Nummenmaa (2001) korostavat myös yhteistä käsitystä tavoitteista, johon moniammatillisella yhteistyöllä pyritään. Tärkeää on yhteisen kielen puhuminen sekä tiedon ja osaamisen jakaminen, mikä mahdollistaa uuden tiedon ja osaamisen luomisen sekä näiden käyttöönoton. (Karila & Nummenmaa 2001, 103.)

Moniammatillinen yhteistyö on tarpeen tilanteissa, joissa asiakkaalla ja perheellä on useita pulmia ja he saavat useiden ammattilaisten palveluja ongelmiansa ratkomiseen. Perheiden tilanteet ovat nykyään usein niin monimuotoisia, ettei yksi ammattiryhmä pysty tehtävää ratkomaan, vaan tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä tarvitaan myös peruspalveluiden kehittämiseksi. Sen avulla uskotaan tuotettavan kustannustehokkaita ja kokonaisvaltaisia ratkaisuja. (Järvinen ym. 2007, 194.) Eri ammattiryhmien toimiva yhteistyö luo paremmat edellytykset perheen tilanteen ratkeamiseen toivotulla tavalla (Beckett 2003, 26).

Vuorovaikutustaidot ovat erittäin oleelliset tiedon kokoamisen onnistumisessa. Osallistujilta vaaditaan taitavaa keskustelutaitoa ja dialogia sekä organisaatioiden ja verkostojen rakenteiden täytyy olla dialogia tukevia. (Isoherranen ym. 2008, 34.) Kaarina Mönkkönen (2007, 126) toteaa myös kirjassaan: Vuorovai-

kutus, Dialoginen asiakastyö, ”Moniammatillisessa työssä tarvitaan dialogista työtapaa ja kykyä rakentaa eri toimijoiden ajatukset ikään kuin yhteiseksi tarinaksi.” Moniammatillisessa työssä dialogisuus tarkoittaa aktiivista toisen kuuntelemista, ajatusten ääneen sanomista ja pohdintaa eri vaihtoehtojen välillä. Dialogisuuteen sisältyy myös avoin suhtautuminen tuoreisiin ja epätavallisiin ideoihin, hiljaisempien osallistujien kannustaminen sekä kyky koota ja tiivistää merkitykselliset asiat. (Kihlman 2005, 103.)

4.2 Yhteistyön haasteet ja kehittäminen

Moniammatillista yhteistyötä vaikeuttaa usein eniten salassapitoasiat ja niihin liittyvät tiedonkulun ongelmat. Yhtenä työskentelystä kieltäytymisen perusteluna käytetäänkin usein vaitiolovelvollisuutta. Tämän esteen poistaa kuitenkin asiakkaalta saatu lupa tai hänen läsnäolonsa moniammatillisessa kokoontumisessa. Useimmiten asiakas on halukas antamaan luvan asioidensa käsittelyyn moniammatillisessa työryhmässä, kun se on hyvin perusteltua. Tämä säästää asiakasta itseäänkin, koska hän ei joudu puhumaan samoja asioita monessa paikassa, vaan tieto kulkee työntekijöiden välillä. (Kihlman 2005, 104; Järvinen ym. 2007, 198.) Kun asiakkaan tilanteesta halutaan vaihtaa näkemyksiä eri työyksiköiden ja hallintokuntien välillä, on tähän saatava aina asiakkaalta erillinen kirjallinen suostumus. Lisäksi on sovittava siitä, mihin yhteiset päätökset kirjaataan ja vaitiolovelvollisuuden toteutumisesta yhteistyön eri vaiheissa. (Vilén ym. 2010, 210.)

Hallintorajoja ylittävä moniammatillinen yhteistyö voi kohdata joustamattomia hallintorakenteita, jotka vaikeuttavat yhteistyötä. Työntekijöiden suuri vaihtuvuus, pitkät poissaolot sekä sijaisten puuttuminen asettavat myös omat haasteensa moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi. (Karila & Nummenmaa 2001, 148; Järvinen ym. 2007, 197.) Salossa sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on ollut suurta. Johtuen osittain siitä, että avoimena olleisiin paikkoihin ei ole saatu päteviä sosiaalityöntekijöitä, joten on jouduttu palkkaamaan työntekijöitä määräaikaisiin työsuhteisiin. (Salon kaupunki 2012, 27.) Tämä suuri vaihtuvuus

on todennäköisesti Salossakin asettanut omia haasteitaan eritahojen väliseen yhteistyöhön.

Moniammatillista yhteistyötä hankaloittaa myös eri ammattiryhmien puutteelliset tiedot toistensa koulutuksesta ja toimenkuvista sekä niissä tapahtuneista muutoksista. Lisäksi erilaiset lähtökohdat, toimintakulttuurit ja ammattikieli voivat luoda jännitteitä eri ammattiryhmien välille. (Järvinen ym. 2007, 196 – 197.)

Moniammatillista yhteistyötä voidaan kehittää yhteistyön ja vuorovaikutuksen kautta. Tämän mahdollistaa tietyn tasoinen vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen. Oleellista on myös kaikkien osapuolien sitoutuminen kehittämiseen. (Karila & Nummenmaa 2001, 105.) ”Moniammatillinen yhteistyö edellyttääkin yhdessä oppimista” (Kontio 2010, 22).

Yhteistyötä tulisi kunnissa suunnitelmallisesti kehittää. Työmuotojen kehittämisessä tulisi huomioida myös palveluiden käyttäjien osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet. Tukea tarvitsevien lasten vanhempien on saatava osallistua palveluiden suunnitteluun. Kunnan tehtävä on varmistaa tämä mahdollisuus vanhemmille toimintatapoja kehitettäessä. (Heinämäki 2004, 10.)

4.3 Moniammatillinen yhteistyö Salon kaupungissa

NeVaLa -yhteistyö on nimitys, jota Salossa käytetään neuvolan, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöstä. Tämän lisäksi päivähoidon ja lastensuojelun välisestä yhteistyöstä on erillinen toimintamalli, joka edellyttää että päivähoidossa olevalle lapselle, jolla on lastensuojelun asiakkuus, laaditaan erillinen lastensuojelun ja päivähoidon välinen yhteistyösuunnitelma. (Salon kaupunki 2011, 21, 23.)

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöstä on tehty toimintamalli 11.3.2009 yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välillä. Toimintamallia on tarkennettu 30.3.2010. Malli määrittelee millä tavalla yhteistyö käynnistetään, yhteydenottovastuut eri vaiheissa, maksuttoman päivähoidon anomuksen etene- misen sekä aloituspalaverin kokoonpanon ja yhteistyösuunnitelman laadinnan.

Ensimmäinen yhteydenotto on sosiaalityöntekijän vastuulla kun hän ilmoittaa päivähoidon sijoittelijalle, että päivähoitoa on suositeltu perheelle lastensuojelullisin perustein. Sosiaalityöntekijä auttaa tarvittaessa perhettä täyttämään anomuksen päivähoidon maksuvapautuksesta ja tämä toimitetaan yhdessä sosiaalityöntekijän lausunnon kanssa varhaiskasvatuspäällikölle. Päätös maksuttomuudesta tehdään aina toimikaudeksi ja tarkistetaan vuosittain perheen kanssa kesäkuussa. Päivähoidon sijoittelija ottaa yhteyttä päiväkotiin ja ilmoittaa hoitoon tulevan lapsen lastensuojeluasiakkuudesta. Yksikön johtajan tehtäväksi jää yhteydenotto lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään aloituspalaverin sopimiseksi. Nämä kaksi toimijaa yhdessä sopivat keitä yhteistyötahojen edustajia palaveriin kutsutaan. (Salon kaupunki 2011, 23.)

Yhteistyösuunnitelma laaditaan aina yhteistyössä huoltajan kanssa. Toimintamalli määrittelee myös, että mikäli lapsi on ollut päivähoidon asiakkaana ennen lastensuojelutarpeen alkamista, tulee yhteistyösuunnitelma laatia myös. Yhteistyösuunnitelmaan on kirjattu, että päivähoidossa tehdään asiakasdokumentointia ja näitä tietoja luovutetaan lastensuojeluviranomaisille salassapidon estämättä. Yhteistyösuunnitelma päivitetään säännöllisin ajoin, minkä lisäksi tarvittaessa voidaan pitää muita yhteistyötapaamisia lapsen asioissa. (Salon kaupunki 2011, 23.)

5 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTUS

5.1 Salon kaupunki tutkimuksen näkökulmasta

Salon kaupungissa oli vuoden 2012 lopussa 54 840 asukasta. Perheistä noin 40 prosenttia on lapsiperheitä. Lapsiperheiden osuus on koko maan keskiarvon tasalla. Yksinhuoltaja perheiden määrä on 18,8 prosenttia. Luku jää kuitenkin maakunnan ja koko maan keskiarvon alle. Nuorten lapsiperheiden määrä toimeentulotuen saajina on kasvanut. (Salon kaupunki 2013, 8 – 14, 26.)

Salon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattu varhaiskasvatuksen tehtäväksi tarjota lapsiperheille sellaisia varhaiskasvatuspalveluja, jotka tarjoavat lapselle turvallisen ja hyväksyvän kasvuympäristön, jossa on hyvä kasvaa, kehittyä ja oppia. Päivähoito järjestetään päiväkotihoidona kunnallisessa tai yksityisessä päiväkodissa tai perhepäivähoitona. Lisäksi varhaiskasvatuspalveluihin kuuluu avoinpäiväkotitoiminta. Varhaiskasvatuksessa on käytössä kolmiportaisen tuen malli, joka jakautuu yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. (Salon kaupunki 2012, 13 – 14.)

Lastensuojelun palvelut on jaettu kolmiportaiseen liikennevalomalliin, ennaltaehkäisevään työhön, varhaiseen tukeen sekä korjaavaan työhön. Ennaltaehkäisevä työ lukeutuu varhaiskasvatuksen kolmiportaisen mallin yleiseen tukeen. Varhaisen tuen työtä tehdään silloin, kun lapsesta tai perheestä on herännyt huoli ja niihin puututaan kohdennetuin ja tehostetuin keinoin. Varhaiskasvatuksen puolella tämä tarkoittaa erityislastentarhanopettajan ja muiden toimijoiden tiivistä yhteistyötä sekä yleisen tuen tukimuotojen vahvempaa ja pitkäjänteisempää käyttöä. Tilanteissa, joissa tehostettu tuki ei riitä on lapsella mahdollisuus saada erityistä tukea. Tällöin lapselle laaditaan yhdessä vanhempien ja mahdollisten muiden toimintatahojen kanssa varhaiskasvatussuunnitelma erityisen tuen vaiheessa ja esikouluikäisille henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). (Salon kaupunki 2012, 13 – 14.)

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarve on kasvanut Salossa viime vuosien aikana. Vuonna 2011 lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 739 lasta tai nuorta. (Salon kaupunki 2012, 9 – 10.) Kunnallisessa päivähoidossa tai yksityisen hoidon tuella hoidettujen lasten osuus koko maan 1 – 6 – vuotiaista oli 63 prosenttia vuonna 2012 (THL 2013). Näiden lukujen perusteella voi todeta, että päivähoidon ja lastensuojelun avohuollon yhteistyö tärkeää, etenkin niiden perheiden kohdalla, joilla on asiakkuus suhteessa molempiin toimijoihin. Varhaisen puuttumisen osalta toimiva yhteistyö on tärkeää yleiselläkin tasolla.

5.2 Tutkimuksen tavoite ja toteutustapa

Tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus, jonka avulla tutkin päivähoidon ja lastensuojelun avohuollon välistä yhteistyötä Salon kaupungissa, sen nykymuotoja, vahvuuksia ja haasteita. Lisäksi tuon tutkimuksessa esiin haastateltavien kehittämisideoita yhteistyön suhteen. Aineiston hankintamenetelmänä käytin teemahaastatteluita.

Tutkimustehtävinä on:

1. Mitä on yhteistyö näiden kahden toimijan välillä ja miten se ilmenee?
2. Mitkä ovat yhteistyön vahvuuksia?
3. Mitkä ovat yhteistyön haasteita?
4. Miten yhteistyötä voisi kehittää?

Haastatteluja varten anoin tutkimusluvat kirjallisesti sosiaalijohtaja Eeva Purhosen ja vt. varhaiskasvatusjohtaja Leila Hoikkalalta. Myönteiset päätökset sain postitse, jonka jälkeen otin yhteyttä kahteen eri päivähoitoyksikköön sekä lastensuojeluun hankkiakseni haastateltavat. Tutkimuksen aineiston hankin siis haastatteleamalla päivähoidon henkilöstöä kahdesta eri varhaiskasvatusyksiköstä sekä lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöitä.

5.3 Tutkimusmenetelmä

Valitsin teemahaastattelun haastattelumuodoksi, koska se on olemukseltaan vapaamuotoisempi kuin perinteinen strukturoitu haastattelu ja antaa myös haastatteliijoille mahdollisuuden nostaa esiin tärkeäksi kokemiaan aiheita. Teemahaastattelu on olemukseltaan enemmän keskustelun omainen verrattuna perinteiseen kysymys-vastaus-asetelmaan. Haastattelun aihepiirit ovat ennalta määritetty, mutta se ei sisällä tarkkoja ennalta asetettuja kysymyksiä ja järjestystä. (Eskola & Vastamäki 2010, 26 – 29.) Vaikka teemahaastattelusta puuttuu strukturoidulle haastattelulle tyypilliset kysymysten tarkat muodot ja järjestys, ei se ole muodoltaan täysin vapaakaan kuten syvähaastattelu. (Hirsjärvi & Hurme 2008.)

Suunnittelin haastatteluita varten teemahaastattelurungot (LIITE 1 ja 2). Teemat valitsin niin, että niissä tulee esille tutkimukseni kannalta tärkeimmät asiat. Pääteemojen alle tein muutamia tarkentavia kysymyksiä keskustelua herättämään. Tällaisen rungon avulla haastattelijan on helpompi ohjata haastattelua ja saada vastaukset kysymyksiinsä (Eskola & Vastamäki 2010, 38).

Lähetin teemahaastattelurungot haastateltaville etukäteen, selkiyttääkseni haastattelun aihealueita ja herättääkseni ajatuksia aiheesta jo etukäteen. Teemahaastattelu toi mukanaan kuitenkin sen, että haastattelun kestoa oli vaikeampi arvioida, koska haastattelun kesto riippui paljon haastateltavien innokkuudesta keskustella. Arvioin haastatteluiden kestävän 1 – 1,5 tuntia, joka osoittautui sopivaksi arvioksi, koska kaikki haastattelut asettuivat tälle aikavälille.

5.4 Aineistonhankinta

Tutkimusluvat saatuani otin yhteyttä kahteen päivähoitoyksikköön tiedustellen heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseen. Päivähoidon puolelta haastateltavat löytyivät nopeasti ja helposti. Lastensuojelun avohuoltoon olin yhteydessä useamman kerran. Todella kiireisestä työtilanteestaan huolimatta onnistuimme heidänkin kanssaan löytämään sopivan ajan haastattelun tekemiselle.

Toteutin haastattelut ryhmämuotoisina. Haastattelin kaksi kolmen hengen ryhmää päivähoidon puolelta kahdesta eri yksiköstä ja yhden kolmen hengen ryhmän sosiaalityöntekijöitä lastensuojelun avohuollosta. Haastattelut ajoituivat tammi-, helmi ja maaliskuulle. Ryhmähaastattelun on tarkoitus olla vapaamuotoinen, joten kovin strukturoitu haastattelumuoto ei toimi sen toteuttamisessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tästäkin syystä valitsin haastattelumuodoksi teemahaastattelun.

Eskola ja Suoranta (2003, 96) mainitsevat sopivan haastateltavien määrän olevan 4-8, vaikkakin toteavat, että jokainen voi tehdä tästä omat sovellutuksensa. Itse päädyin 3 – 4 haastateltavaan litteroinnin oikeellisuuden varmistukseni. En tuntenut kaikkia haastateltavia ennalta, joten pienemmän ryhmän äänitettyä materiaalia oli helpompi hallita.

Haastattelut toteutin haastateltaville sopivana ajankohtana heidän omilla työpaikoillaan mahdollisimman rauhallisessa tilassa. Näin haastatteluun osallistuminen oli tehty heille mahdollisimman helpoksi. Lähetin haastattelun teemat haastateltaville etukäteen, jotta he saivat tutustua niihin ja miettiä mahdollisia vastauksiaan teemojen sisällä oleviin kysymyksiin. Tarjouduin lähettämään heille myös opinnäytetyösuunnitelmani, johon osa haastateltavista halusi myös tutustua. Haastattelun nauhoittamisesta olin kertonut jo siinä vaiheessa kun lähestyin haastateltavia ensimmäisen kerran. Nauhoitin haastattelut ja litteroin ne mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen. Korostin haastattelun alussa, että nauhoitteet tuhoataan tutkimuksen valmistuttua eikä kenenkään haastateltavan nimi tule tutkimuksessa esille.

Pyrin pitämään oman roolini haastatteluissa pienenä ja tukemaan haastateltavien välistä vapaata keskustelua haastattelun teemoista. Osa haastatteluista oli hyvinkin vapaamuotoisia ja keskustelua syntyi paljon, mutta haastatteluiden aikana oli myös tilanteita, joissa jouduin kannattelemaan keskustelua enemmän ja oma roolini keskustelun etenemisessä oli suurempi kuin olin toivonut ja suunnitellut. Oman kokemukseni mukaan näissä tilanteissa suuri vaikuttaja oli kiire. Haastattelut olivat myös opettavaisia ja niiden läpi käyminen jälkepäin antoi

hyviä vinkkejä omaan toimintaan seuraavaa haastattelua ajatellen. Kaiken kaikkiaan koin haastattelut positiivisina ja paljon antavina.

5.5 Aineiston analyysi

Teksti- ja puhemassan hallitseminen onnistuu paremmin, kun se on muutettu tekstimuotoon (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Aineiston käsittelyä varten litteroin nauhoittamani haastattelut. Litterointi vei paljon aikaa. Keskimäärin yhden haastattelutunnin litterointiin meni noin 7 tuntia eli kokonaisuudessaan noin 24 tuntia ja litteroitua haastattelumateriaalia tuli 58 sivua. Litterointi tarkoittaa aineiston puhtaaksi kirjoittamista, jolloin nauhoitettu tai vastaajien omalla käsialalla kirjoittamat tekstit kirjoitetaan analysoimista helpottavaan muotoon, yleensä tekstinkäsittelyohjelmalla (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Aineiston analysoinnissa käytin teemoittelua ja tyypittelyä. Ensin teemoittelin haastatteluaineiston tiettyjen teemahaastattelukysymysten alle, jonka jälkeen tyypittelin vastaukset. Tämä vaati haastatteluaineiston läpi lukemista useita kertoja. Alleviivasin haastatteluaineistosta eri väreillä eri teemoihin kuuluvia vastauksia. Tämän jälkeen kokosin vastaukset teemojen alle.

Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimuskysymyksiä valaisevia teemoja. Aineistosta pyritään ensin löytämään ja sitten erottelemaan tutkimusongelman kannalta oleelliset aiheet. Tutkija voi käyttää sitaatteja haastatteluaineistosta tulkintansa perustelemiseen, aineistoa kuvaavana esimerkkinä, tekstin elävöittämiseen tai pelkistämään tiivistettyjä kertomuksia. Tärkeää on muistaa teorian ja empirian vuorovaikutus. (Eskola & Suoranta 2003, 174 – 175.)

Tyypittely tarvitsee toimiakseen ensin aineiston jäsentämistä eli teemoittelua. Tämän jälkeen aineisto ryhmitellään typeiksi, eli ryhmiksi samankaltaisia vastauksia tai tarinoita. Tyypittelyn avulla aineistoa pystytään kuvaamaan laajasti ja mielenkiintoisesti, mutta silti taloudellisesti. Tyypittelyssä tutkija voi kiinnittää huomionsa myös yleisestä poikkeavien vastausten etsintään. Alkuperäisestä

oletuksesta poikkeava vastaus nähdään kiinnostavana eikä uhkana kuten kvantitatiivisessa analyysissä. (Eskola & Suoranta 2003, 181.)

Aineistoa tyypitellessäni eli samankaltaisia vastauksia etsiessäni pyrin löytämään myös eroavat mielipiteet. Tässä yhteydessä nostin esille jo tutkimuksessa käyttämiäni lainauksia haastateltavien vastauksista. Tulossiossa käytin merkintöjä P1, P2, P3, P4, P5 ja P6 ilmaisemaan päivähoiton henkilöstön lausumia ja merkintöjä L1, L2 ja L3 lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiden lausumista.

6 TULOKSET

6.1 Työntekijöiden kokemukset yhteistyöstä

Haastatteluissa tuli esille, että päivähoidon työntekijöillä on monenlaisia kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun kanssa. Erittäin hyvänä kokemuksena nähtiin tapaus, jossa yhteinen aloituspalaveri pidettiin jo ennen kuin lapsi tuli päivähoidon, joka järjestettiin avohuollon tukitoimena. Työntekijät kokivat, että heidän on helpompaa vastata lapsen tarpeisiin kun heillä on riittävät taustatiedot lapsesta ja tämän perheestä.

...must tuntu, et ensimmäisen kerran toimi niin ku semmonen tavallaan, et ku lapsi hakee päivähoitopaikkaa ni meil oli lastensuojelun kanssa jo niin ku aloituspalaveri ennen lapsen aloittamista päivähoitos. Et me tavallaan saatiin sellast pohjatietoo ja sehän se on se, mikä on nyt se tavotekin, et siihen pyrittäis et ne palaverit järjestettäis ennen ku laps alottaa päivähoitos. Koska se on tosi tärkeä se tieto, et me tiedetään sitte, että tota, mikä se on se ongelma siel perheessä ja mitä se laps tarvii... P1

Muutenkin päivähoidon puolella koettiin, että yhteistyö käynnistyy melko hyvin niissä tapauksissa, joissa lapsi tulee päivähoidon piiriin vasta, kun hänelle haetaan päivähoitopaikkaa avohuollon tukitoimena. Tällöin yhteistyötä ohjaamassa ovat päivähoidon ja lastensuojelun välillä sovitut yhteistyökäytännöt lomakkeineen ja prosessikaavioineen. Tällöin ainakin palaverikäytännöt ovat selkeät ja yhteistyöpalaverit työntekijöiden ja perheen kesken on määritelty pidettäviksi puolivuositain, ellei perheen tilanne vaadi tiiviimpää työskentelyä. Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät pitivät tärkeänä sitä, että yhteistyöpalaverit järjestetään nimenomaan perheen tilanteen vaatiman tarpeen mukaan. Päivähoito toi esiin huolensa myös siitä, että joissakin tilanteissa, kun lapsen lastensuojeluasiakkuus alkoi tämän jo ollessa päivähoidon piirissä, ei yhteistyötä välttämättä syntynyt olleenkaan niissä tilanteissa kun lastensuojeluilmoituksen tehnyt taho oli muu kuin päiväkot.

...mut se, että jos mejän joku laps täällä, jostain muuta kautta tulis lastensuojeluilmoitus siihen perheeseen tai sen, sen lapsen suojelemikseksi, niin välttämättä me ei koskaan saada sitä tietää, että sinne on muodostunut lastensuojelu...tai

niin ku on keissi siellä, eikä me koskaan tulla täyttämään yhtäkään paperia, koska sieltä päin ei tule meille tietoo. P6

Eikä me saada myöskään siit tietoo jos joku muu on tehny sen lastensuojeluilmoituksen lapsesta. Et jos sen on tehny vaikka naapuri tai joku muu niin se tietohan ei meille tuu laisinkaan, ellei se tuu perheen kautta tai sitten, sit jo et, on niin ku otettu jotakin rankempaa käyttöön, et sit vasta se tulee. P3

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät kertoivat yhteistyön syntyvän silloin kun lapsi on päivähoidossa avohuollon tukitoimena. Lapsi, jolla on lastensuojelun asiakkuus voi olla päivähoidossa ilman, että se on lastensuojelun avohuollon tukitoimi. Tällöin yhteistyö on vähäisempää ja voi rajoittua vain esimerkiksi siihen, että sosiaalityöntekijä kyselee päivähoidon näkökulmaa lapsen tilanteeseen asiakkuutta päättäessään. Yhteistyön määrään saattaa vaikuttaa myös se, miten paljon lastensuojelun arviointitiimi on ollut yhteydessä päivähoidon lastensuojelutarpeen selvitysvaiheessa.

No, siis se yhteistyö avohuollossa on, on varmaankin, niin kun, suurimmaksi osin ellei jopa kokonaan sitä, että, et lapsi on siel päivähoidossa lastensuojelun avohuollon tukitoimena ja sitä kautta tulee sit se yhteistyö... Mut toki niin voi olla, et on meil asiakkuudessa lapsi, joka on ollu jo aikasemmin päiväkodissa ja on sit edelleen päiväkodissa ilman et se on mikään meidän tukitoimi...niin, et näin voi olla ja sillen se yhteistyö on aika paljon vähäisempää. L1

...jos me ollaan tavallaan se, niin ku jotenki sen tiedon kanssa silleen et meil on riittävä tieto tai me ei niin ku koeta nii, niin ei me, ei me sit lähetä välttämät sinne päiväkoteihin soittelee niin ku muuten vaan. L3

Niissä tilanteissa, kun päivähoitohenkilökunta on tehnyt lastensuojeluilmoituksen, kokivat he, ettei tieto asian etenemisestä saavuta heitä. Tällöin huoli ja epätietoisuus lapsen tilanteesta jää edelleen päivähoitohenkilöstölle, kun ei tiedetä onko ilmoituksen vastaanottanut taho ryhtynyt toimenpiteisiin ja onko heidän huolensa kuultu ja ymmärretty oikein.

...esimerkiks viime keväänä tein lastensuojeluilmoituksen. Ni ei vaan, vaikka se pitäis niin kun sen seittemän päivän kuluessa sit, niin ku, lähtee eteenpäin, niin ei meihin oltu missään yhteydessä. Et sit mä otin sinnepäin yhteyttä ja, ja lähdin kyselemään... P1

Päivähoidon henkilöstön puolesta tuotiin vahvasti esille myös sitä, että osa heistä kokee yhteistyön melko työlääksi. Puolet heistä oli sitä mieltä, että yhteistyö vaatii päivähoidon puolelta paljon ylläpitämistä ja he kokevat yhteistyön olevan pitkälti heidän vastuullaan.

Mä koen yhteistyön melko niin kun työlääksi. Se vaatii semmost niin kun, se ei oo tavallaan niin ku automaatio tai semmonen... vaan se vaatii semmost ylläpitämistä koko ajan ja sellast, niin kun, työtä meidän puolelta... Se on meidän vastuulla niin kun sinne suuntaan olla aktiivine... -...se yhteistyö ei toisaaltaan oo niin ku täydellistä yhteistyötä, koska se on niin ku yhden, toisen toimijan enemmän niin ku ylläpitämä ja varassaoleva P4

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät toivat esille toivovansa ja odottavansakin yhteistyön toimivan nimenomaan niin päin, että päivähoidosta ollaan heihin yhteydessä tarvittaessa. Heidän työtilanne ei mahdollista sitä, että he soittelisivat päiväkoteihin kyselläkseen kuulumisia, vaan he luottavat siihen, että sieltä ollaan heihin yhteydessä tarvittaessa. Mikäli mitään ei kuulu, oletetaan tilanteen olevan kunnossa. Yhteydenottamisessa on päivähoitoyksiköiden välillä heidän kokemuksensa mukaan eroja. Toisista yksiköistä ollaan matalalla kynnyksellä yhteydessä, mikä nähtiin hyvänä, ja toisissa yksiköissä kynnys yhteydenottoon on heidän kokemuksensa mukaan hieman liian korkea. Avohuollon sosiaalityöntekijät korostivat sitä, että lapsi on päivähoidossa avohuollon tukitoimena usein myös sen takia, että he saisivat tietoa perheen tilanteesta. Päivähoidon henkilöstö tapaa lasta ja vanhempia kuitenkin lähes päivittäin, joten heillä on siitä näkökulmasta helpompi huomata muutoksia tai huolta aiheuttavia tilanteita.

...toisist päiväkodeist ollaan, tosi niin ku napakasti otetaan yhteyttä omaaloitteisesti ja tuntuu et se on heillä, heil on aika selvä käytäntö, niin ku jotenki, siinä ja silleen tuntuu mun mielest ihan kivalta, et se yhteydenotto tulee sieltä, koska sit just täs työs helposti sit vaan, niin ku, tietyt asiat vaan voi jäädä, kun ne kiireellisemmät menee aina eteen, et sit jos se niin ku tulee sieltä ni sit se on kalenterissa ja sillä hyvä... L3

Ja sitä jotenki olettaa, et jos siel kasvaa huoli ni sielt tulee sit lastensuojeluilmoitus, et sit tietää tavallaan, et nyt täytyy reagoida ja selvittää enemmän. L2

Kaikki päivähoidon henkilöstöstä toivat esille lastensuojelun henkilöstön runsaan vaihtumisen vaikutuksia yhteistyölle. Selvää kaikille oli se, että itse lastensuojelun sosiaalityöntekijät eivät voi tähän asiaan varsinaisesti vaikuttaa, mutta kaikki tiedostivat tämän seikan vaikutukset yhteistyölle. Vaihtuvuuden koettiin hidastavan perheen asioiden hoitumista, yhteistyön syntymistä ja etenemistä sekä avoimen luottamuksellisen suhteen syntymistä perheen ja yhteistyötahojen kesken. Tässä yhteydessä noin puolet haastatelluista päivähoidon henkilöstöstä toi esille myös sen, että odottaisivat lastensuojelun puolelta parempaa

tiedottamista tilanteissa, joissa lapsen sosiaalityöntekijä vaihtuu. On ollut tilanteita, joissa päivähoito on saanut tiedon vaihtuneesta sosiaalityöntekijästä muuta kautta, esimerkiksi perheeltä tai joltain muulta taholta tai sitten yhteistyöpalaveriin on vain ilmestynyt uusi sosiaalityöntekijä muiden yhteistyötahojen tästä tietämättä.

...Ja sit just täs vaihtumises on kans se, et mul on ollu yks semmonen et on niin ku pitkä ollu suhde ja on ollu niin ku puolivuositain meil oli näit yhteistyöpalaveri. Niin ku melkein jokaiseen palaveriin tulee aina eri ihminen, niin sit ollaan tavallaan... myös see, että mitä on jo tehty ja mitä on jo, nii ni, se on niin erilaista ku se, et se ois se sama ihminen pystyis olemaan pidempään niin ku. P3

...sillon kun oli tämä asiakkuus niin kyllä siinä se henkilöstön vaihtuvuus oli niin suurta, et sillon ei aina tiennyt et kuka hoitaa asioita... P2

Puolet haastatelluista päivähoidon henkilöstöstä toi esille sen, että tällä hetkellä yhteistyö lastensuojelun kanssa tapahtuu vain yksittäisten asiakkaiden tasolla eli mitään yhteistyötä ei ole osastotasolla ja tämä nähtiin suurena puutteena ajatellen yhteistyön kehittämistä. Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät totesivat saman puutteen ja näkivät myös, että osastotason yhteistyö olisi tärkeää asiakastason yhteistyön kannalta.

Niin, nyt se yhteistyö on lähinnä tosissaan sen varassa, et se on sen yksittäisen asiakkaan kautta näkyvä, satunnainen, et se on ihan kiinni siitä, et mikä on asiakas ja mikä on asiakas ja mikä se sitte on ja si sitä muuta ei oikeastaan ole. P4

Et nythän meillä Salossa tällä hetkellä nyt ei oo mitään yhteistyötä varmaankaan sillai niin ku tuolla niin ku osastotasolla, että olis mitään palavereja työntekijöiden välillä millään tasolla muuta kun ihan niin ku lapsen asioiden äärellä... P6

Olennaisimmaksi ja tärkeimmäksi asiaksi eri tahojen yhteistyössä koettiin avoimuus perhettä kohtaan. Perhe pidetään ajan tasalla kaikesta tehdystä yhteistyöstä ja heidät kutsutaan paikalle yhteistyöpalaveriiniin. Yhteistyö tapahtuu perheen läsnä ollessa, ei selän takana. Tämä koettiin myös tukitoimien onnistumisen kannalta tärkeäksi, koska vain sillä, että perhe motivoituu yhteistyöhön, voidaan saada aikaan todellisia onnistumisia.

...et nää puhutaan avoimesti nää asiat niin, et, et asiakas on siin läsnä ja ainaki sit, niin ku, niin, et asiakkaalta kysytään, et voinko soittaa päiväkotiin... L1

...et me toimitaan avoimesti vanhemman kuullen aina. Ja se on ainoa edellytys koko sille, et see laps koskaan voisi voida paremmin, että, että oikeesti se, se yh-

teinen ymmärrys olis se tavoite että, tehtäis yhdessä tavoitteiden mukaista työtä yhdessä vanhempien kanssa. P6

6.2 Yhteistyötä edistävät tekijät

Yhteistyötä edistävänä tekijänä sekä päivähoidon henkilöstö että lastensuojelun avohuollon työntekijät toivat esiin sovitut yhteistyökäytännöt ja rakenteet. Ne selkeyttivät palaverikäytäntöjä ja takasivat säännölliset palaverit. Seuraava palaveriaika sovittiin aina yhteistyöpalavereissa. Lisäksi säännölliset palaverit paransivat tiedonkulkua perheen ja yhteistyötahojen välillä. Parhaimmillaan yhteistyöpalavereissa saatiin sovittua selkeä työnjako, jolloin kaikilla oli selkeä käsitys toistensa rooleista yhteiseen tavoitteeseen, eli lapsen hyvinvoinnin lisääntymiseen, pyrittäessä.

Se, et se on niin ku suunnitelmallista ja tiedetään miten toimii ja miten se yhteistyö niin lähtee ni silloin se kyllä edistää. L2

...mitä tarkemmin tavallaan on olemas olevii tämmösii prosesseja siihe yhteistyön tekemiseen ni kylhä se sitä helpottaa. Ne on sovittui pelisääntöjä. Silloin ku molemmat osapuolet pitäs niistä kiinni ni sillohan se ois niin ku ideaali tilanne... tää yhteistyösuunnitelma on hyvä, et, et tää, nää on mun mielest sellasii onnistumisia. P1

Yhteistyötä edistävänä tekijänä päivähoidon työntekijät näkivät myös pidempiaikaiset sosiaalityöntekijät. Erityisesti lapsen asioiden etenemisen kannalta tämä nähtiin tärkeänä, koska aika ei mennyt uuden sosiaalityöntekijän päivittämiseen perheen tilanteeseen, vaan yhteistyöpalavereissa päästiin jatkamaan siitä mihin viimeksi jäätiin. Tuttuus työntekijöiden kesken edisti myös yhteistyötä, yhteydenpito oli luontevampaa ja yhteinen tavoite ja keinot sen saavuttamiseksi olivat selkeämpiä kaikille osapuolille. Pidempään jatkuneissa asiakassuhteissa myös keskinäinen luottamus kaikkien toimijoiden ja perheen kesken pääsi syntymään, mikä osaltaan auttoi asioiden avointa käsittelyä ja työskentelyssä etenemistä.

...kyl mä niin ku ajattelen, et myös se, et kun on ollu semmosii pysyvämpiä esimerkiksi sosiaalityöntekijöi ja kun sä teet enemmän, et kun ihmiset tulee tutummaks, ni totta kai sun on paljon helpompi ottaa yhteyt ja kysyy ja... P3

Asiakkaan kannalta yhteistyön nähdään tuottavan parhaimmillaan lapsen ja perheen hyvinvointia ja lastensuojelutarpeen päättymisen. Avohuollon sosiaali-

työntekijät näkivät onnistuneen yhteistyön olevan tärkeässä osassa myös siinä, että asioihin päästään puuttumaan varhain ennen kuin ongelmat pääsevät liian pitkälle. Työntekijöiden kannalta hyvä yhteistyö vähentää huolta lapsesta ja lisää luottamusta asioiden etenemisestä oikeaan suuntaan. Lisäksi koetaan, että hyvä yhteistyö vähentää päällekkäistä työtä ja parantaa resurssien oikeaa kohdistumista ja tiedonsiirtymistä.

...luottamus lisääntyy. Tietää, että on joku tai on semmosia tahoja, mihin voi luottaa ja asioita laitetaan eteenpäin silloin kun on tarve P5

No, tiedonsiirto, ihan niin ku, et se tieto siirtyy siinä. Sitä kautta tieteenki edistää sen asiakkaanki asiaa ja jotenki tulee se huoli niin ku jaetuks, ettei tuu just semmosii väärinymmärryksii ja luullaan toisel puolel jotain ja toisel puolel jotain toista. L3

6.3 Yhteistyön haasteet

Avohuollon sosiaalityöntekijät toivat ensimmäisenä yhteistyön haasteena esille kiireen. He kokevat, että tällä hetkellä heidän työtilanteensa ei jätä tilaa yhteistyön kehittämisen ideoinnille, ja kokevat myös, että mikäli resurssit olisivat paremmat, voisi yhteistyötä tehdä tehokkaammin.

Et tavallaan, niin ku, tähän kehittämistyöhön ei oo, niin ku, näiden työpaineiden kanssa, niin ku, mitään työmahollisuuksia ikään kun lähteä ideoimaan tai parantamaan, niin ku, meillä itessään täs hetkessä kyllä, et, et kyl me ollaan niin työllistettyjä... L3

Puolet haastatelluista päivähoidon työntekijöistä koki ettei lastensuojelun työntekijät aina arvosta päivähoidon työntekijöiden ammattitaitoa. He toivat toki myös esille sen, että tämä on vain tunne, joka heille on syntynyt erilaisten kohtaamisten kautta. He painottivat myös sitä, että on mahdollista, että heidän tulkintansa on väärä, mutta joissakin tilanteissa tällainen tunne on syntynyt ja se vaikuttaa negatiivisella tavalla yhteistyöhön. He kokevat, ettei heitä aina oteta tosissaan, eikä heidän huoltaan aina kuulla. Tämän he kokevat näkyvän erityisesti lastensuojeluilmoituksissa, joissa huolen taustalla on päivähoidon ammattilaisten arvio lapsen kehityksen vaarantumisesta esimerkiksi perheen kasvatustietojen vuoksi eli lähinnä laiminlyöntinä, välinpitämättömyytenä tai passiivisena väkivaltana.

Tässä kohtaa on hyvä tuoda esille, että lastensuojelun avohuolto käsittelee ai-noastaan ne lastensuojeluilmoitukset, jotka tehdään heidän asiakkaana jo ole-vista perheistä. Ne lastensuojeluilmoitukset, jotka koskevat lapsia, joilla ei ole aiempaa asiakkuutta käsitellään lastensuojelun arviointitiimissä.

Mä näkisin, että, et, et varhaiskasvatuksen toimijoita ei niin kun suuressa kuvas-sa niin kun arvosteta eikä heihin luoteta ja mun mielestä se on semmonen meidän yhteistyön suurin, suurin niin ku semmonen hankaloittava asia... jos me tehdään lastensuojeluilmoitus vaikkapa lapsesta, jonka kehitys on meidän mielestä jälkeen jäänyt perheen kasvatusmetodeitten takia ja kirjataan se auki... niin ku semmoset huolet ei mun kokemuksen mukaan ole koskaan välittynyt lastensuojeluun. Se ei täytä mitään kriteeriä, vaikka siitä lapsen näkökulmasta ja siitä niin ku meidän työn näkökulmasta huoli on jo hirmuinen. P6

Ajatteleeko ja kokeeko he oikeesti, et he arvostaa ja näkee meidät hirveen tär-keenä, et he kuulee...? Onk heidän oma ajatus se, että he arvostaa ja kuulee meitä, mut se ei näyttäydä ehkä meille sellaisena tällä hetkellä. P4

Toinen puoli haastatellusta päivähoidon henkilöstöstä kokee niin, että lasten-suojelu arvostaa heidän mielipidettään ja ottaa heidän huolensa tosissaan. Hei-dän mielestään lastensuojelulla on myös ymmärrys siitä, ettei päivähoidon puo-lelta tehdä lastensuojeluilmoituksia harkitsematta vaan, että huoli on otettu pu-heelksi vanhempien kanssa ja asiaan yritetty tarjota lievempiä tukitoimia ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Ne työntekijät, jotka kokivat arvostuksen ja luottamuksen puutetta tekevät asiakasmäärällisesti enemmän yhteistyötä las-tensuojelun kanssa.

...lastensuojelullakin on tiedossa se, et me ollaan se tääl jo tiimissä ja me ollaan aika pitkält se asia jo mietitty, et siin kohtaa ku me ollaan heihin yhteydes ni kyl he meidät ottaa oikeesti vakavasti siin kohtaa... Et sit tiedetään jo et oikeesti sil-lon on huoli kun täältä ollaan yhteydessä. P1

Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että tiedonkulku on yhteistyötä vaikeuttava tekijä. Se näkyy yhteistyön monella osa-alueella lähtien jo siitä, ettei tieto sosi-aalityöntekijän vaihtumisesta kulje sujuvasti yhteistyötahoille. Päivähoidolle ei myöskään aina välity tieto lapsen lastensuojelun asiakkuudesta, perhetilanteen muutoksista tai lastensuojeluasiakkuuden päättymisestä. Päivähoidon työnteki-jät kokevat, ettei kaikissa tapauksissa kaikki oleellinen tieto lapsen hoidon sekä kasvun ja kehityksen tukemisen kannalta siirry heille. He pitävät tärkeänä sitä, että lastensuojelun työntekijöillä olisi myös tieto päivähoidon ja varhaiskasva-

tuksen perusteista ja toimintatavoista, jotta he osaisivat arvioida, mikä tieto on tärkeää lapsen kannalta välittää päivähoidolle.

Lastensuojelun avohuollon työntekijät taas toivoivat päivähoidon henkilöstöltä yhteydenottoja matalammalla kynnyksellä ja rohkeutta siihen, että lastensuojeluilmoitus tehdään liikaa pohtimatta kun huoli herää. He korostivat sitä, ettei työntekijän tarvitse tietää onko kyse lastensuojeluasiasta vaan ilmoituksen perusteeksi riittää pelkkä huoli lapsen hyvinvoinnista. He korostivat myös sitä, että lastensuojelun avohuollon asiakkaasta on tehtävä lastensuojeluilmoitus samoin perustein kuin lapsesta, jolla asiakkuutta ei vielä ole.

...en halua niin ku, ei moitteena vaan semmosena, ehkä niin ku just herkemmin, et sillan kun miettii edes, ni ehkä kannattaa sitte vaan tehdä se. L3

...et se pelkkä, niin ku, huoli jotenki riittää, et ei tarvii niin ku, ei tarvii tavallaan tietää, että onko tässä lastensuojeluasiasta kyse, eikä tarvii tietää tarkalleen mitä kaikkee siel kotona tapahtuu, mut et riittää, et on niin ku pikkasen ees huolissaan. Niin ku tekee meille sen ilmoituksen ni meiltä sitten joku selvittää sen tilanteen siellä kotona. L1

Salassapitovelvollisuuden päivähoidon työntekijät näkivät rajoittavan tiedonkulkua lastensuojelun puolelta heidän suuntaansa, vaikka samalla kaikki olivat tietoisia lain antamasta mahdollisuudesta välittää kaikki lapsen kannalta oleellinen tieto yhteistyöpalavereissa. Oman ongelmansa lapsen kokonaisvaltaisen elämäntilanteen ja tuen tarpeen hahmottamiseen päivähoidolle toi myös vähäinen tiedonsaanti vanhempien mahdollisilta hoito- ja yhteistyötahoilta, esimerkiksi päihdehuollolta.

...tuntuu, et vaik meil pitäis olla se lapsi keskiös, et se lapsi on tärkeä ja niin ku ajatella sitä et, mikä on olennaista tietoo sen lapsen kaiken hoidon kannalta, nii sit se kuitenkin semmonen tieto välttämättä saavuta meitä, et se on vähän satunnaista sitte. P3

Se antais enemmän ymmärrystä lapsen käyttäytymiselle ja olemiselle. Ja sit me pystyttäis paremmin vastaamaan sen lapsen sen hetkisiin tarpeisiin. P2

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät kertoivat yhteistyön vanhempien hoitokontaktien kanssa olevan melko vähäistä. Vanhemman voinnin suhteen he ovat pitkälti tämän kertoman sekä omien havaintojen ja arvioidensa varassa. Tarvittaessa he voivat pyytää lausuntoa hoitokontakteilta. Avohuollon sosiaalityöntekijät näkevät yhteistyöpalaverit päivähoidon kanssa tiedonsiirron kannalta

erittäin tärkeinä, koska niissä vanhempien läsnäolo mahdollistaa avoimen asiasta keskustelun. Ja niissä sosiaalityöntekijä voi tuoda esille lapsen edun vaatimia asioita, vaikkei vanhempi niistä haluaisikaan puhua. Sosiaalityöntekijät toivat esille myös sen, että päivähoidon henkilöstöllä voi olla parempi kuva vanhemman voinnista, koska he tapaavat tätä lähes päivittäin. Tästä syystä on oleellista, että tieto kulkee sujuvasti tapaamisten välillä myös päivähoidolta lastensuojelulle.

Se voi olla jopa, et se näkyy paremmin sinne päivähoitoon se vanhemman vointi ku meille sitte taas. Me nähdään tosi harvoin vanhempia ja lapsia kuitenkin. L2

Et sit jos on niit yhteistyöneuvotteluja ni sit, niin ku tavallaan toivois, et ne kaikki asiat puhuttaisi siinä. Ni siin on, niin ku, helpompi meidänki puhua, niin et asiakas on siinä. Myös sit ehkä, myös jostain sellasist asioist mist asiakas ei ehkä haluais et puhutaan, ni tietysti se on sit niin ku meidän valinta ja se lapsen etu... Et jos sen lapsen edun mukaisesti meidän pitää jotain kertoa, ni me kerrotaan, mut me tehään se mieluummin niin, et vanhemmat on siin läsnä... L1

Päivähoidon henkilöstö näkee lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden runsaan vaihtuvuuden ja resurssipulan myös haastavana yhteistyön kannalta. Tämä nähdään asiana, johon työntekijät eivät voi itse suoranaisesti vaikuttaa, mutta tiedostetaan kuitenkin sen yhteistyölle asettamat haasteet lähinnä perheen asioiden etenemisen kannalta. Uuden sosiaalityöntekijän kanssa yhteistyön koettiin alkavan alusta ja he kokivat, ettei lastensuojelun sisäinen tiedonkulku toiminnut asiakkaiden vaihtuessa uudelle sosiaalityöntekijälle. Lastensuojelun avoimuuden sosiaalityöntekijät toivovat tietenkin itsekin osaston tilanteen tasaantumista. Samalla he toivat esille sen, että toimintarakenteiden pitäisi olla sellaiset, että uusi työntekijä, niin päivähoidon kuin lastensuojelun puolella, pystyy astumaan helposti sisään yhteistyöhön ja jatkamaan sitä luontevasti.

...ja myöskin sit perheen näkökulmasta ku tavallaan se menee aina sitte osa ajasta menee siihen et päivitetään se työntekijä siihen tilanteeseen. Eli käydään aina se koko, mitä on tapahtunu, missä ollaan nyt ja sit vast lähdetään vähän eteepäin... P1

Se hidastaa asioitten hoitumista lapsen kannalta P3

...ei me varmaankaan voida myös odottaa sitä, et, et olis, niin ku, pysyvät työntekijät, eihän päiväkodeissakaan oo pysyvät työntekijät, et onhan sielläki sitä vaihtuvuutta, et kyl jotenki, niin ku, toimintarakenteet tarvis olla sellasii, et siihen pystyy uus työntekijä tulee, et olis niin selkeet niin kun ne prosessit ja muut... L1

6.4 Yhteistyön kehittämisideat

Päivähoidon henkilöstö näkee yhteistyön lastensuojelun kanssa tärkeäksi ja sen kehittämisen kaikkia palvelevaksi. Päivähoidon henkilöstön puolelta esille tuotiin halu toimijoiden välisille yhteistyöpalavereille eli yhteistyö tapahtuisi myös toimijatasolla pelkän asiakastason sijaan. Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät näkivät tällaisen yhteistyön myös tärkeäksi. Tutuksi tuleminen, toisten toimintatapojen ja ajatusten jakaminen ja ymmärtäminen sekä yhteisten arjen käytäntöjen selkiyttäminen toisi lisää kunnioitusta, arvostusta ja luottamusta toimijoiden välille.

Molemmat osapuolet tekevät tällaista osastotason yhteistyötä eräiden muiden toimijoiden kanssa ja erityisesti päivähoito toi esille sen tärkeyttä asiakastason yhteistyön sujuvuuden kannalta. Jostakin syystä tämä yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun väliltä puuttuu tällä hetkellä, vaikka siitä on haastateltavien mukaan puhuttu pitkään. Haasteeksi tällaisen muodostamiselle tuotiin esiin päiväkodin henkilöstön suuri määrä.

...tämä tämmönen verkosto- ja moniammatillinen et kylhän tämän tapaiset edistäis sitä yhteistyötä. Puhutaan ja tullaan tutuiks... Mä ajattelen, että saman pöydän ääressä oleminen edistää yhteistyötä... ...et ainakin varmaan nyt sit jos tää organisaatio täst joskus niin ku tulis valmiiks ni pitäis ensimmäisenä saada joku semmonen päivitetty tieto niin ku ihan oikeesti sinne kentän toimijoille siitä, että he tietää meidän toimintatavat ja me tiedettäis heidän toimintatavat: Mitä me odotamme, mitä me niin ku tarvitaan toisiltamme. P4

Toinen esille tullut kehittämis ehdotus koski yhteistyön alueellista kehittämistä. Tämä mahdollistuisi, mikäli kaupunki olisi jaettu niin sanottuihin vastuualueisiin sosiaalityöntekijöiden kesken päivähoidon aluejaon mukaan. Tällöin tietyt sosiaalityöntekijät vastaisivat tietyn päivähoitoalueen lastensuojeluasiakkuuksista ja työskentelisivät tämän alueen päivähoitoyksiköiden kanssa. Työntekijät tulisivat toinen toisilleen tutuiksi ja kehittämistoiminta tapahtuisi pienemmissä foorumeissa. Ehdotus nousi esille päivähoidon puolen haastattelussa, mutta lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät näkivät ehdotuksen hyväksi, vaikkakin totesivat muutoksen vaativan päätöksiä ylemmällä tasolla.

Et sehän ois ideaali, et ois vaikka alueittain jotku tietyt nimetyt lastensuojelutyöntekijät, jotka.. voitais lähteä niin ku alueellisest tekemään enemmän yhteistyötä. P1

...se ei oo mejän käsissä, et, et mejän työ olis alueellista, mut se olis varmaan...niin se varmaan sujuis paremmin. L1

Yhdellä haastatelluista sosiaalityöntekijöistä oli kokemusta tällaisesta jaosta aiemmassa työnantajakunnassaan. Hänen kokemuksensa mukaan se toimi erittäin hyvin. Tiedonkulku parani ja yhteistyön henki oli hyvä.

...vanhassa paikassa tehtiin just tätä alueellist yhteistyötä ja mä koin, et se toimi kauheen hyvin. Et siinä tuli semmost luonnollist tiedonkulkuu ja tuli niin ku kasvot vähän tutuiks ja tota, et mul oli ainaki positiivisii kokemuksia siitä. L3

Alueellinen jako ei kuitenkaan palvelisi vuoropäiväkoteja, joiden asiakkaat tulevat koko Salon alueelta, mutta ne päiväkodit, joiden asiakkaat tulevat tietyltä alueelta voisivat saada tästä tukea yhteistyön onnistumiseen.

Lisäksi toivottiin, että lastensuojelu osallistuisi enemmän suurempiin verkostopalaveri- ja muihin yhteistyöfoorumeihin ja tulisi näin läheisemmäksi ja tutummaksi. Koettiin, että lastensuojelu on tällä hetkellä etäinen sekä asiakkaille että yhteistyötahoille.

Et se on vähän sellane salamyhkäne yksikkö, vaikka ei varmaan haluais olla, mut on tietyl taval kuitenkin. Paitsi niin ku ihmisten mielissä ni myös ihan tälleen käytännös niin ku yhteistyötahojen näkökulmastki. P5

Tiedonkulun parantaminen oli selkeästi se, minkä molemmat osapuolet toivovat paranevan. Päivähoidon henkilöstö kokee, että voidakseen tukea lasta parhaalla mahdollisella tavalla tulisi heille välittää avoimemmin kaikki oleellinen lapseen liittyvä tieto. Päivähoito esitti myös toiveen tiedonkulun parantamisesta siinä kohtaa kun lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus, joko heidän tai jonkun muun tahon toimesta.

Et tavallaan jos siihenkin olis sovittu tietty malli, että: automaattisesti me ilmoitamme päiväkotiin, että jos vaikka tulee lastensuojeluilmoitus. Jos siit ois semmonen olemas sopimus, ni silloinhan se ois, että perhe tietäis jo, että tästä automaattisesti menee tieto vaikka päivähoitoon... P3

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijät taas toivovat päivähoidon ottavan matalammalla kynnyksellä yhteyttä lastensuojeluun yhteisistä asiakkaista. Päi-

vähoidossa tavataan vanhempia ja lapsia lähes päivittäin, joten heillä on siitä suunnasta näkemys lapsen ja perheen tilanteeseen ja tämän tiedon välittyminen lastensuojelulle nähdään erittäin tärkeänä. Lastensuojelu tapaa lasta ja perhettä paljon harvemmin, joten on olennaista, että kun päivähoito on lastensuojelun tukitoimena, välitetään sieltä myös tietoa tarvittaessa muulloinkin kuin yhteistyöpalavereissa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät toivat esille myös sen, että heidän olisi hyvä tiedottaa tukitoimistaan yleisellä tasolla, jotta yhteistyökumppaneilla olisi kokonaiskuva niistä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Tulosten yhteenveto

Tulosten pohjalta voi todeta, että päivähoidon ja lastensuojelun avohuollon henkilöstön kokemukset yhteistyöstä ovat vaihtelevia. Parhaimmillaan se on yhteiseen tavoitteeseen pyrkimistä hyvässä hengessä, kaikkia osapuolia kuunnellen ja arvostaen. Näissä tilanteissa oikein ajoitetuilla tukitoimilla ja puuttumisilla päästään iloitsemaan yhteisistä onnistumisista. Sovitut yhteistyökäytännöt nähtiin tärkeinä ja hyvän yhteistyön perustana. Näiltä osin yhteistyön rakenteiden koettiin olevan kunnossa. Lähinnä arjen taso ja keskinäinen kunnioitus, luottamus ja avoimuus kaipaavat kehittämistä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että myös Salon kaupungissa päivähoidon ja lastensuojelun avohuollon välisessä yhteistyössä näkyy jo tietoperustassa esille nostettuja yleisiä moniammatillisen yhteistyön ja sen kehittämisen haasteita. Näitä ovat muun muassa tiedonkulku, työntekijöiden vaihtuvuus sekä toimijoiden välinen tiedon puute toistensa toimintatavoista.

Tutkimuksen perusteella yhteydenpitokäytäntöjä yhteistyöpalavereiden välillä voisi kehittää ja selkeästi sopia yhteydenpidon toteutuksesta. Yhteisistä toimintatavoista on tärkeää sopia moniammatillisessa työryhmässä (Huhtanen 2004, 85). Tulosten perusteella on tietoja, joiden olisi hyvä siirtyä yhteistyötahoille heti eikä vasta seuraavassa yhteistyöpalaverissa. Tähän olisi hyvä sopia selkeä toimintatapa. Esille tuli selkeästi se, että aktiivinen tiedonvaihto tukee molempien osapuolten työtä ja tekee yhteistyön myös luontevammaksi.

Sosiaalityöntekijöiden työn kannalta olisi tärkeää, että päivähoidon havainnot lapsesta siirtyisivät sujuvasti sosiaalityöntekijälle. Heille kaikki havainnot lapsesta ovat tärkeitä lapsen kokonaistilanteen hahmottamiseksi. Tutkimuksessa nousikin esiin sosiaalityöntekijöiden toive siitä, että päivähoidosta oltaisi matalalla kynnyksellä yhteydessä lastensuojeluun myös yhteistyöpalavereiden välillä. Sosiaalityöntekijät halusivat myös rohkaista päivähoidon henkilöstöä tekemään

lastensuojeluilmoituksia aina, mikäli huoli lapsesta herää, oli lapsella sitten jo olemassa oleva asiakkuus tai ei. Nopealla reagoinnilla eivät ongelmat ehdi kasvaa suuriksi, jolloin ehkä kevyemmillä tukitoimilla pystytään auttamaan perhettä.

Päivähoidon tehtävänä on tukea lasten kasvua, kehitystä ja oppimista mahdollisimman hyvin (Salon kaupunki 2011). Jotta tämä pystytään toteuttamaan parhaalla mahdollisella tavalla, tulisi kaiken sen tiedon, jolla on vaikutusta lapseen, siirtyä sujuvasti myös päivähoidolle. Muutokset lapsen tilanteessa ja lastensuojeluasiakkuuden päättymisen ovat myös tärkeitä tietoja päivähoidolle.

Yhteistyöpalaverit ovat tiedon siirtymisessä avainasemassa. Yhteistyötahojen olisi hyvä muodostaa yhteinen näkemys myös siitä, mikä on sellaista tietoa, jonka on välityttävä päivähoidolle. Päivähoito kokee, että tiedon välittyminen lapsen lastensuojeluasiakkuudesta olisi tärkeää myös niissä tilanteissa, joissa päivähoito ei ole avohuollon tukitoimena. Näin myös näiden lasten tarpeisiin pystyttäisi vastaamaan paremmin.

Kaikkien yhteisenä tavoitteena on lapsen hyvinvointi ja siihen päästään parhaiten tekemällä töitä yhdessä. Karila ja Nummenmaa toteavat kirjassaan (2001), että pelkkä yhteistyö ei synnytä moniammatillista osaamista ja vaikka yhteistyöosaaminen, hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot sekä avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri ovat tärkeitä edellytyksiä toiminnalle, on oleellista myös jaettu ymmärrys toiminnan tavoitteista, yhteinen suunnittelu ja osaamisen johtaminen (Karila & Nummenmaa 2001, 147).

Salossa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on ollut suurta, kuten tutkimuksessa on tullut esille. Tämä sama seikka nostettiin esille myös Salon Seudun Sanomissa 8.3.2014 Vesa Käiväräisen artikkelissa. Artikkelissa tuodaan esille Lounais-Suomen aluehallintoviraston puuttuminen määräaikojen noudattamiseen Salon kaupungin lastensuojelun ja sosiaalitoimen osalta. Aluehallintovirasto on ohjeistanut kaupunkia huolehtimaan siitä, että lastensuojelun puolella on riittävästi henkilökuntaa töiden hoitamiseksi määräaajoissa. Tämän seurauksena lastensuojeluun perustettiin kolme uutta vakanssia ja ne täytetään mahdollisimman pian. Henkilöstön vaihtuvuus ja sen aiheuttamat ongelmat tu-

levat esille myös artikkelissa. Lastensuojelun avohuollon seitsemästä työntekijästä on vaihtunut kuusi vuoden aikana, jonka seurauksena osa viroista on ollut hoitamatta pitkiä aikoja. (Käiväräinen 2014, 4.)

Karilan ja Nummenmaan (2001) mukaan työntekijöiden vaihtuvuus asettaa myös omat haasteensa moniammatillisen toiminnan kehittämiseksi, koska kehittäminen vaatii sitoutumista ja jatkuvuutta onnistuakseen. (Karila & Nummenmaa 2001, 148). Toivottavaa siis yhteistyön kehittämisenkin kannalta on pitkäaikaisempien työntekijöiden löytäminen. Toisaalta yhteistyörakenteiden ja toimintatapojen tulisi olla niin vankkoja, että uusi työntekijä pystyy omaksumaan ne nopeasti osaksi omaa toimintaansa.

Yhteistyön kehittämiseksi olisi tarjottava myös mahdollisuus. Organisaatorakenteen olisi oltava sellainen, että se mahdollistaa yhteistyön eri asiantuntijoiden välillä (Ollila 2006, 51). Tällä hetkellä, kun tutkimuksen mukaan yhteistyö tapahtuu vain asiakastasolla, ei kehittämiseksi ole mahdollisuutta. Vaikka Salon kaupungin taloustilanne on tiukka, tulisi mahdollistaa yhteistyön kehittäminen ja nähdä sen hyödyt muun muassa siinä, että tehostamalla yhteistyötä kyettäisiin tarttumaan perheiden haastaviin tilanteisiin ajoissa, jolloin ongelmat eivät pääsisi liian suuriksi. Varhain puuttamalla pystytään tilanteisiin vastaamaan pienemmillä toimilla, jolloin myös kustannukset jäävät pienemmiksi.

Hyvin toimivalla yhteistyöllä vähennetään myös päällekkäistä työtä ja resurssit kohdentuvat oikein, joka myös omalta osaltaan parantaa toiminnan taloudellisuutta. Hyvän yhteistyön ja yhteisen ymmärryksen syntyminen vaatii osallistumista ja työtä kaikilta osapuolilta. Tutkimuksen perusteella molemmat osapuolet ovat halukkaita näitä kehittämään, joten nyt puuttuu vain se foorumi, jossa heidän on mahdollista alkaa työskennellä kohti yhteisen ymmärryksen ja entistä toimivamman yhteistyön puolesta.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksessa en julkaise kenenkään haastateltavan henkilöllisyyttä. Jo haastatteluja sopiessani lupasin säilyttää haastateltavien anonymiteetin parhaani

mukaan. Eettisestä näkökulmasta periaatteena on oltava se, että henkilöllisyyden paljastuminen tehdään mahdollisimman vaikeaksi (Eskola & Suoranta 2003, 57). Tutkimusta kirjoittaessani olenkin kiinnittänyt huomiota, että käyttämäni lainaukset haastateltavien kertomista ovat sellaisia, ettei heidän henkilöllisyytensä paljastuisi niistä. Tästä samasta syystä päätin olla erittelemättä päivähoidon henkilöstön ammattinimikkeitä. Uskon, että anonymiteetti rohkaisi haastateltavia myös tuomaan rohkeammin mielipiteitään esille.

Lupa haastatteluiden nauhoittamiseen oli myös pyydetty haastateltavilta etukäteen ja painotin heille tuhoavani kaiken nauhoitetun ja litteroidun haastattelumateriaalin tutkimuksen valmistuttua. Tutkimukseen osallistuminen oli kaikille haastateltaville vapaaehtoista.

Ryhmähaastattelu oli mielestäni oikea valinta haastattelumuodoksi. Ryhmähaastattelun avulla voidaan saada enemmän tietoa yksilöhaastatteluun verrattuna, kun osallistujat voivat muistella yhdessä ja saada tukea ja rohkaisua toisistaan. Lisäksi unohtaminen ja väärin ymmärtäminen on vähäisempää ryhmähaastattelussa. Ryhmähaastattelu on myös tehokas menetelmä, koska samalla kertaa saadaan kuultua useampaa henkilöä. (Eskola & Suoranta 2003, 94 – 96.) Koin, että haastateltavien välillä syntyi avointa keskustelua ja myös hiljaisemmat haastateltavat innostuivat osallistumaan keskusteluun. Mielestäni ryhmä ei rajoittanut kenenkään mielipiteiden ilmaisua.

Haastattelujen litterointi mahdollisimman nopeasti haastattelun jälkeen lisää luotettavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 185). Litteroin haastattelut mahdollisimman pian ja vaikka se oli aikaa vievää, antoi se kokonaisvaltaisemman käsityksen haastatteluista ja pohjaa analysointivaiheelle. Haastatteluiden äänittämiseen käytin laadukasta tallenninlaitetta, jonka ansiosta minun oli helppo litteroida tallennettu äänimateriaali.

Huolellisuus, rehellisyys ja tarkkuus kuuluvat hyvään tieteelliseen käytäntöön ja näiden arvojen mukaan toimin tutkimusta toteuttaessani. Pyrin tuomaan tutkimuksessani haastateltavien käsitykset ja tulkinnat esiin parhaani mukaan tie-

dostaen kuitenkin sen, että tutkijan omat tulkinnat ja käsitteistö vaikuttavat taustalla kuten Hirsjärvi ja Hurme (2008, 189) kirjoittavat.

Tutkimuksen luotettavuuden kohdalla pohdin myös sitä vaikuttaako tuloksiin se, että avohuollon sosiaalityöntekijöistä suuri osa on vaihtunut lähiaikoina ja näin heidän kokemuksensa yhteistyöstä päivähoidon kanssa nimenomaan Salon kaupungissa on vähäisempää. Toisaalta se on todellinen tilanne Salon kaupungissa tällä hetkellä eli vaikutukset näkyvät myös todennäköisesti arjen yhteistyössä. Tällä perusteella, ainakin nykytilaa kartoittaessani, uskon saaneeni todellisuutta vastaavan tuloksen. Ja kehittämisideoiden tuottajina heillä voi olla paljon annettavaa myös toimijatasen yhteistyön kehittämiseen, koska he voivat ehdottaa toimivia käytäntöjä aiemmista työyhteisöistään.

Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöstä on aiempia tutkimuksia, joissa tulokset ovat hyvinkin samankaltaisia omaan tutkimukseeni verrattuna. Muun muassa Heidi Isopahkalan tutkimus (2013), Päivähoidon ja lastensuojelun välisen yhteistyön kartoitus Nurmijärvellä sekä Sanna-Mari Mantsisen ja Heidi Vistin tutkimus (2011), Päivähoidon ja lastensuojelun näkemyksiä yhteistyöstä Vuosaaren alueella, antoivat hyvin samankaltaisia tuloksia. Poikkeuksena se, että Vuosaaren alueelta puuttui sovitut yhteistyö käytännöt, mikä nousi esiin suurena puutteena.

7.3 Tutkimuksen hyödynnettävyys

Henkilökohtaisesti koen, että saavutin tutkimukselle asettamani tavoitteet. Tutkimus tuo esille päivähoidon ja lastensuojelun avohuollon välisen yhteistyön nykytilan, vahvuuksia ja haasteita. Lisäksi tutkimuksessa nousi esiin muutamia haastateltavien tuottamia kehittämisideoita.

Sinällään tutkimus ei vielä konkreettisesti kehitä yhteistyötä, mutta se nostaa esiin kehittämistarpeita ja on näin mahdollisesti käynnistämässä kehittämistyötä. Kuten tutkimuksessa tuli esiin, vaatii esille nousseet kehittämistarpeet ja ideat myös organisaation ylempien tahojen toimia. Lisäksi tarvitaan organisaatiora-

kenteiden joustavuutta toimijatasen yhteistyön mahdollistamiseksi ja kehittämiseksi.

Koen, että tutkimus ainakin osittain välittää yhteistyön osapuolien ajatuksia toinen toisilleen ja näin mahdollisesti antaa jo idean niistä asioista, joita lähdetään kehittämään ja lisää toimijoiden välistä ymmärrystä. Tutkimus myös viestittää molempien osapuolien halukkuuden yhteistyöhön ja sen kehittämiseen. Nykyiselläänkin päivähoidon ja lastensuojelun avohuollon välisessä yhteistyössä on paljon hyvää, mutta yhdessä kehittämällä on edellytyksiä tehdä siitä vielä toimivampaa ja tuottavampaa. Tämä onnistuu sitoutuneella, avoimella ja tavoitteellisella yhteistyöllä.

LÄHTEET

- Bardy, M.; Salmi, M. & Heino, T. 2001. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Raportteja 263. Helsinki: STAKES. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Beckett, C. 2003. Child protection: An Introduction. London: SAGE Publications Ltd.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa: Aaltola, J. (toim.) & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus, 26 – 44.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 159/2012 vp. Saatavissa myös www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120159.
- Heinämäki, L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Helsinki: Stakes.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Häkkinen, A.; Kuokkanen, H. & Virolainen, A. (toim.) 2006. Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Prima.
- Isoherranen, K.; Rekola, L. & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä –moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Isopahkala, H. 2013. Päivähoidon ja lastensuojelun välisen yhteistyön kartoitus Nurmijärvellä. Oppinäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.5.2014
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/57508/Isopahkala_Heidi.pdf?sequence=1.
- Junttila, H. 2004. Johdanto: Uusia polkuja päivähoitoon: Kasvuturve-projekti vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukena. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. 2004. Helsinki: Tammi, 12 – 14.
- Järvinen, R.; Lankinen, A.; Taajamo, T.; Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- Karila, K. & Nummenmaa, A. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY.
- Kihlman, E. 2005. Sirpaleista kokonaisuudeksi moniasiantuntijuuden avulla. Teoksessa: Reijonen, M. (toim.) 2005. Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 93 – 117.
- Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. Oulu: TUKEVA-hanke. Saatavissa myös www.thl.fi/thl-client/pdfs/99678721-328a-49f8-b1cb-495bf4215ff8.
- Käiväräinen, V. 2014. Salon lastensuojelu ja sosiaalitoimi tiukoilla lain määräaikaisten kanssa. Ongelmina työntekijöiden vähäisyys ja vaihtuvuus. Salon Seudun Sanomat 8.3.2014.
- Laki lasten päivähoidosta 25.3.1973/304.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Mahkonen, S. 2008. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita.

Mantsinen, S. & Visti, H. 2011. Päivähoidon ja lastensuojelun näkemyksiä yhteistyöstä Vuosaa-
ren alueella. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Helsinki: Metropolia Ammattikorkea-
koulu. Viitattu 1.5.2014

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34922/Valmis%20opinnaytetyo.pdf?sequence=1>.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus, Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.

Ollila, S. 2006. Osaamisen strategisen johtamisen hallinta sosiaali- ja terveysalan julkisissa ja
yksityisissä palveluorganisaatioissa. Johtamisen ulottuvuudet työnohjauksellisena näkökulma-
na. Väitöskirja. Acta Wasaensia No 156. Sosiaali- ja terveyshallinto I. Vaasa: Vaasan yliopisto.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietova-
ranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 1.12.2013
www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/.

Salon kaupunki 2013. Salon hyvinvointikertomus 2009 – 2012. Terveiden ja hyvinvoinnin edis-
tämisen työryhmä 25.4.2013. Saatavissa myös www.salo.fi/attachements/2013-04-25T14-22-3784.pdf.

Salon kaupunki 2012. Salon kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Sosiaali- ja
terveyslautakunta 12.9.2012.

Salon kaupunki 2011. Alle kouluikäisten lasten palveluja koskeva toimintaohjelma –
yhteistyössä neuvolan, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kanssa (NeVaLa). Sosiaali- ja
terveyslautakunta 26.10.2011.

Salon kaupunki 30.9.2011. Salon kaupungin varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma. Saata-
vissa myös www.salo.fi/attachements/2012-08-31T09-37-2992.pdf.

Sosiaaliportti 2013. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 03.01.2014 www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mitaonlastensuojelu/lastensuojelun_palvelujarjestelma/.

THL 2013. Lasten päivähoito 2012. Tilastoraportti 34/2013. Saatavissa myös
www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110844/Tr34_13.pdf?sequence=4.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Oppaita 56. Helsinki: STAKES Sosiaali- ja terve-
ysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Vilén, M.; Seppänen, P.; Tapio, N. & Toivanen R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä.
Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Teemahaastattelu runko päivähoidon henkilöstölle

Kokemukset yhteistyöstä lastensuojelun avohuollon kanssa

1. Miten kuvailisit yhteistyötä lastensuojelun avohuollon kanssa?
2. Millaisissa asioissa yhteistyötä lastensuojelun avohuollon kanssa on ollut?
3. Onko yhteistyössä tapahtunut muutoksia työurasi aikana? Millaisia? Miten ovat vaikuttaneet työskentelyyn?
4. Onko yhteistyötä ollut mielestäsi riittävästi?
5. Onko päivähoidolla riittävästi tietoa lastensuojelun toimijoista ja toimintatavoista?

Yhteistyön vahvuudet

1. Mitkä tekijät edistävät yhteistyötä lastensuojelun avohuollon kanssa?
2. Mitä yhteistyö parhaimmillaan tuottaa
 - asiakkaan kannalta?
 - työntekijän kannalta?

Yhteistyön haasteet

1. Mitkä tekijät estävät yhteistyötä?
2. Koetko salassapitovelvollisuuden hankaloittavana tekijänä yhteistyössä? Jos, niin millä tavalla?
3. Koetko saavasi riittävästi tietoa oman työsi kannalta lastensuojelun avohuollon asiakasperheistä?

Kehittämisideoita

1. Millaisia kehittämistarpeita näet yhteistyölle?
2. Mitä tarvitaan onnistuneen yhteistyön rakentamiseen?

Teemahaastattelurunko lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöille

Kokemukset yhteistyöstä päivähoidon kanssa

1. Miten kuvailisit yhteistyötä päivähoidon kanssa?
2. Millaisissa asioissa yhteistyötä päivähoidon kanssa on ollut?
3. Onko yhteistyössä tapahtunut muutoksia työurasi aikana? Millaisia? Miten ovat vaikuttaneet työskentelyyn?
4. Onko yhteistyötä ollut mielestäsi riittävästi?
5. Onko päivähoidolla riittävästi tietoa lastensuojelun toimijoista ja toimintatavoista?
6. Yhteydenottokynnys päivähoidon puolelta?

Yhteistyön vahvuudet

7. Mitkä tekijät edistävät yhteistyötä päivähoidon kanssa?
8. Mitä yhteistyö parhaimmillaan tuottaa
 - asiakkaan kannalta?
 - työntekijän kannalta?

Yhteistyön haasteet

9. Mitkä tekijät estävät yhteistyötä?
10. Koetko salassapitovelvollisuuden hankaloittavana tekijänä yhteistyössä? Jos, niin millä tavalla?
11. Koetko saavasi riittävästi tietoa asiakasperheistä päivähoidolta?

Kehittämisideoita

12. Millaisia kehittämistarpeita näet yhteistyölle?
13. Mitä tarvitaan onnistuneen yhteistyön rakentamiseen?